Sootaga, Alavere, Palupere, Kantküla, Kodisma). Teise tihedasti asundatud vähema ala moodustab Kärde ja Vaimastvere lähem ümbrus, kus maapind on samuti kõrgem ja vahelduva reljeefiga. Siin on aga külad moodustunud üksikuist, ilma kindla plaanita laialipillatud taludest, hajakülad, nagu Kemba, Kõola, Paduvere. Muul kihelkonna metsa- ja soorikkal alal asuvad elanikud harvade, soosaartele ehitatud üksiktaludena, mis mõnel laiemal kõrgendikul koonduvad suuremaks hajakülaks (Villakvere, Endla, Tirma).

Talu moodustab rühm hooneid, mis asuvad enamasti ümber nelinurkse keskõue. Elamud on enamuses vanatüübilise ehitusviisiga. (69. joon.) Rehetoast eraldi seisvaid elumaju on kihelkonnas ainult 10—15%. Paiguti on püsinud veel vanad suitsutared: Päde külas Allek-

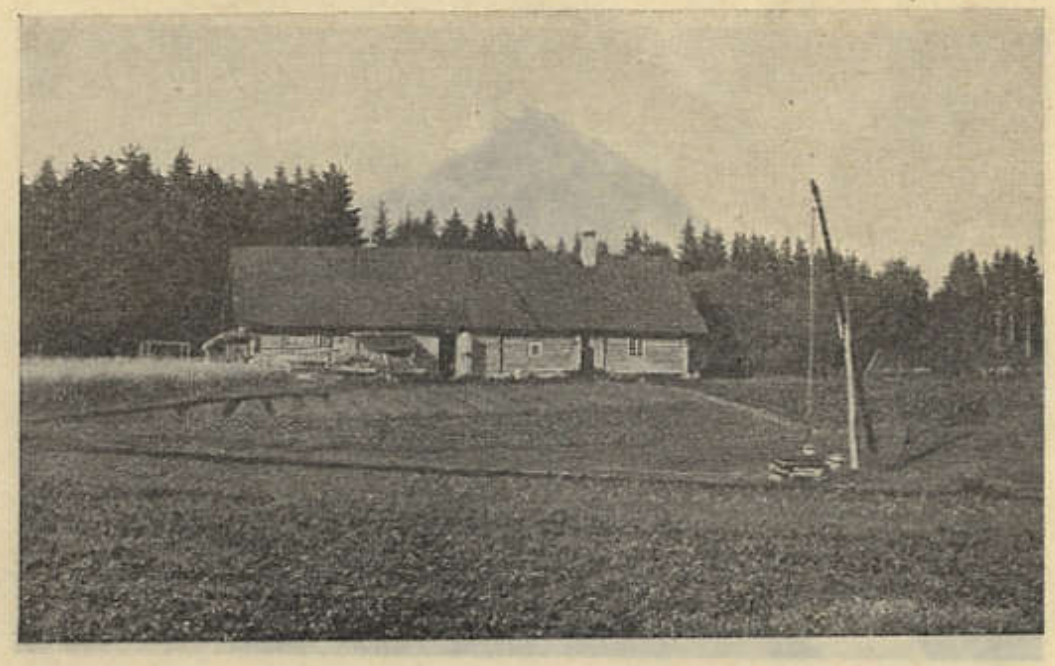

E. Witoff'i foto.

69. joon. Metsanuka talu Kuremaa ja Laiuse rajal. Elamu rehealusega ühise katuse all. Kõrvalhooned puuduvad.

vere talu, Paduveres — Matsimardi ja Laane, Endlas — Vanakõrtsi talu. Kõrvalhooned — laudad, aidad, saun — on samuti puust ja õlgkatustega (70. joon.). Jõukamail taludel näeme ka laastkatustega kivist lautu.

Elumaja taga on väike viljapuu-aed, mida piirab planktara, kuna õu ise on ümbritsetud kas plank- või rõht-taraga, tänavaid piirab aga tavaliselt rõht-tara (71. joon.). Koplid ja karjamaad piiratakse samuti rõht-taradega, paiguti on näha ka traat-tarasid. Õuede ja vilja-aedade läbistikune suurus on ½—1 ha. Keset õue asub kaev, enamasti vinnaga, vähemal arvul taludel ka pumbaga.

Liikimisteed. Läbi kihelkonna keskosa jookseb põhja-lõuna sihis Tartu-Tallinna raudtee ja sellega rööbiti maantee, mis pakuvad